תלמוד בבלי · ראשונים · רא״ש · סדר נזיקין

פסקי הרא"ש על מכות

רבנו אשר ב"ר יחיאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פסקי הרא"ש על מכות

רבנו אשר ב"ר יחיאל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פסקי-הראש-על-מכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 7
הלכה ז 7
הלכה ח 7
הלכה ט 7
הלכה י 7
הלכה יא 8
הלכה יב 10
הלכה יג 10
הלכה טו 12
פרק ג 13
הלכה א 13
הלכה ב 13
הלכה ד 15
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה ז 16

פרק א

הלכה א

א כיצד העדים נעשים זוממין מעידין אנו על איש פלוני שהוא בן גרושה ובן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה ובן חלוצה תחתיו אלא סופג את הארבעים מעידין אנו את איש פלוני שחייב גלות אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה את הארבעים:

ב גמ' אמר עולא רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין דכתיב והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע משום דהצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע. אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להני רשעים והיה אם בן הכות הרשע. ותיפוק ליה משום לא תענה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו: ת"ר ארבעה דברים נאמרו בעדים זוממין. אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה. ואין גולין לערי מקלט. ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין בעבד עברי. ר' עקיבא אומר אף אין משלמין ע"פ עצמן מ"ט דר"ע קסבר עדים זוממין קנסא הוא וקנסא אין משלמין ע"פ עצמם:

ג מתני' מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה והלא בין היום ומחר סופו ליתן לה כתובה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו אם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה ירשנה בעלה:

ד גמ' כיצד שמין רב חסדא אמר בבעל רב נתן בר אושעיא אמר באשה אמר רב פפא באשה ובכתובתה. פרש"י בבעל כי יש זכות ספק לאיש ולאשה בכתובתה זו. היא מצפה שמא ימות או יגרשנה ותגבה כולה. והוא מצפה שמא תמות בחייו וירשנה ואם באו למכור לאחרים הוא זכות ספיקו והיא זכות ספיקה שלו נמכר ביותר משלה לפי שהוא אוכל פירות תמיד מקרקע המיוחד לכתובתה ועוד שהוא מוחזק ועומד והיא מיחסרא גובייא וסבר רב חסדא ששמין בכמה היה יכול למכור זכות ספיקו וסכום זה ישלמו לו כי באו להפסידו אותו סכום כי חייבוהו לפרוע כתובתה מיד ורב נתן בר אושעיא סבר שישלמו כל כתובתה חוץ ממה שהיתה יכולה היא למכור טובת הנאה שלה אם תתאלמן או תתגרש זה ינכו וכל השאר ישלמו. ורב פפא אמר באשה ובכתובתה סבר כרב נתן ובא להוסיף דדוקא כתובתה ישלמו ולא זכות שיש לו בנכסי מלוג שלה שהוא אוכל פירות בחייה יאם מתה ירשנה שבאו להפסידו שיכולין לומר לא ידענו שהיה לה נכסי מלוג. ויראה דגם תוספת כתובה ונכסי צאן ברזל אין משלמין לפי שלא ידעו בהם. [וקשה לי] דאין זכות לבעל במכירת כתובתה אם לא במכירת נכסי צאן ברזל שלה

שהיה לו ליורשה אם תמות בחייו ואותו זכות ירושה ימכור לאחר. ואת"ל דרב חסדא סבר דמשלמין זכות שהיה לו בנכסי מלוג ובנכסי צאן ברזל מ"מ לישנא דמתני' דקתני ולא נתן לה כתובתה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו משמע דבתשלום כתובה איירי הלכך נ"ל לפרש המשנה כפשוטה על דרך בבא הסמוכה לה אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז בין ליתנם מכאן ועד שלשים יום בין ליתנם מכאן ועד שנים עשר חדש הכא נמי שמין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שחייבוהו ליתן מיד שתהיה בידו עד זמן שתתאלמן או תתגרש או שמא לא יצטרך לפורעה לעולם כי שמא תמות בחייו וירשנה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל ותוספת כתובתה כל מה שבאו להפסידו. ובעי עלה כיצד שמין בשלמא בבא דסיפא השומא ידוע בין שלשים יום ובין שנים עשר חדש אבל שומא זו היאך ישומו זמן מיתה וגירושין וקאמר רב חסדא דשמין בבעל אם הוא ילד או זקן או בריא או חלש דבזה נותן הלוקח עיניו. וכן לענין גירושין אם הוא קפדן (בממונו או וותרן) שאם תקניטנו יגרשנה או סבלן וחש לממונא ולא יגרשנה. ורב נתן סבר דבאשה נותן הלוקח עיניו אם היא יולדת בצער דבר מיתה מצוי בה. וגם אם היא קנתרנית אין הבעל יכול לסובלה. ורב פפא סבר כרב נתן דשמין באשה וגם בקרקע המיוחד לכתובתה אם היא עידית או זיבורית דבזה נותן הלוקח עיניו ומה שפירש רב אלפס ז"ל אם כתובתה מרובה או מועטת אין זה נכון דהיינו מתניתין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו היינו לפי גודלה וקוטנה והלכתא כרב פפא:

הלכה ב

מתני' מעידין אנו באיש פלוני שחייב לחבירו אלף זוז ליתנם לו מכאן ועד ל' יום והוא אומר מכאן ועד עשר שנים והוזמו אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז בין ליתנם מכאן ועד שלשים יום בין ליתנם מכאן ועד עשר שנים:

הלכה ג

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים שביעית משמעתו ואע"ג דהשתא לא קרינא ביה לא יגוש אתי לידי לא יגוש. איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמעתו אע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהא לא קרינא ביה לא יגוש. ריב"א פוסק בכל מקום הלכה כלשון ראשון שכך היו שונים רוב החכמים אבל יש שאומר בלשון זה וכן כתב רבינו אליהו הזקן באזהרות זמן עשר כי ילוונו בחצי ימיו יעזבנו. ור"ת פוסק כלשון אחרון והגיה באזהרות ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו והביא ראיה מההוא דפרק מי שמת (בבא בתרא דף קמה.) ה' דברים נאמרו בשושבינות נגבית בב"ד ואין שביעית משמעתה כיון דהשתא לא קרינא

ביה לא יגוש אע"פ דלכי מעי זימניה אתי לכלל לא יגוש. ולאו ראיה היא כולי האי דשאני התם דשמא לעולם לא יבוא לידי פירעון דכמה דברים מעכבין לפרוע כדאיתא התם. ועוד הביא ראיה מההיא דפ' כל הגט (גיטין דף ל.) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהם מפריש בחזקת שהן קיימין ואין שביעית משמטתו מ"ט דלא קרינא ביה לא יגוש ואע"ג דאתא לכלל לא יגוש לאחר זמן דבעל הבית אין יכול לחזור בו. וגם זו יש לדחות דשמא לא יבא לידי לא יגוש דהכהן יכול לחזור בו ולבטל המקח ומיהו נראה דהלכה כלישנא בתרא דפשעא דמתניתין מסייעא ללישנא בתרא ותיובתא דלישנא קמא אלא דרבא דחי ליה ועוד דשביעית בזמן הזה דרבנן ואזלינן לקולא. וכן כתב הרמב"ם והרמב"ן ז"ל. אמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו ע"מ שלא תשמיטנו בשביעית אין שביעית משמטת. ע"מ שאין שביעית משמטת שביעית משמטת ופלוגתא דרב ושמואל באונאה כתבתי בפרק הזהב (סי' יז):

הלכה ד

תניא המלוה את חבירו סתם אין רשאי לתובעו פחות מל' יום אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה. ר"ת ז"ל היה אומר דה"ה דסתם שאלה שלשים יום והביא ראייה מהא דתניא (חולין דף קי:) טלית שאולה עד שלשים יום פטורה מן הציצית אלמא סתם שאלה ל' יום מכאן ואילך מיחזי בדידיה וקרינא ביה כסותך. ולאו ראיה היא לענין זה שלא יוכל לתובעו בתוך שלשים יום אלא אורחא דמילתא היא שאין דרך להשאיל יותר משלשים יום ומפני מראית העין חייב מיהו בל אימת דבעי מיניה תבע ליה וראיה מהא דאמרינן במס' שבת פרק השואל (דף קמח.) השאילני לא אתי למכתב הלויני אתי למכתב ופרש"י הלויני משמע לזמן מרובה דקי"ל במס' מכות סתם הלואה ל' יום ובאבל רבתי תנא המשאיל חלוק לחבירו לילך לבית האבל אין רשאי לתובעו עד שיצאו ימי האבל וברגל עד שיצאו ימי הרגל ובמשתה עד שיצאו ימי המשתה משמע הא סתמא אפי' קודם שיצאו ימי הרגל והמשתה נוטלו:

הלכה ה

א מתני' מעידין אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל המשלם אינו לוקה:

ב גמ' מאי טעמא דרבנן כדי רשעתו במספר כתיב משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות:

ג מתני' משלשין בממון ואין משלשין במכות. כיצד העידוהו שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין משלשין ביניהם. העידוהו שחייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים:

הלכה ו

א העדים נעשין זוממין עד שיזומו בעצמן. כיצד אמרו מעידים אנו באיש פלוני שהרג את הנפש אמרו להם היאך אתם מעידין והרי הנהרג הזה או ההורג הזה היה עמנו במקום פלוני באותו היום אין אלו זוממין אבל אם אמרו היאך אתם מעידין שהרי אתם עמנו הייתם באותו יום במקום פלוני הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם:

ב גמ' מה"מ אמר רבא דאמר קרא והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו עד שתשקר גופה של עדות. דבי רבי ישמעאל תנא לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות:

הלכה ז

אמר רבא באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו במערב בירה עמנו הייתם חזינא אי קיימי במערב בירה מצו חזו למזרח בירה אין אלו זוממין ואם לאו הרי אלו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא קמ"ל דלא חיישינן. ואמר רבא באו שנים ואמרו בצפרא דחד בשבא בסורא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא דחד בשבא בנהרדעא עמנו הייתם חזינא אי מצפרא לפניא מצו אתו מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לא הוו זוממין פשיטא מהו דתימא ניחוש לגמלא פרחא קמ"ל:

הלכה ח

באו אחרים והזימום באו אחרים והזימום אפי' מאה יהרגו כולם:

הלכה ט

ההיא איתתא דאתיא סהדי ואשתקור אתיא סהדי ואשתקור אזלה אייתי סהדי אחריני אמר ריש לקיש הוחזקה זאת א"ל ר"א אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו והלכה כרבי אלעזר דמשום רבי יוחנן אמרה:

הלכה י

מתני' אין העדים נעשים זוממין עד שיגמר הדין על פיהם הצדוקים אומרים עד שיהרג הנדון שנאמר נפש בנפש אמרו להן חכמים והלא כבר נאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים וא"כ מה ת"ל נפש בנפש הא אין נהרגין עד שיגמר הדין:

הלכה יא

א על פי שנים עדים או ע"פ ג' עדים אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט לך בג' אלא להקיש שנים לשלשה מה שלשה מזימין את השנים אף שנים מזימין את הג' ומנין אפי' הן מאה ת"ל עדים ר' ישמעאל אומר מה שנים אינם נהרגין עד שיהו שניהם זוממי אף שלשה אין נהרגין עד שיזומו שלשתן ומנין אפילו הן מאה ת"ל עדים:

ב גמ' אמר רבא והוא שהעידו כל אחד ואחד בתוך כדי דיבור של חבירו:

ג מתני' רבי עקיבא אומר לא בא השלישי אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו ואם ענש הכתוב הנטפל לעוברי עבירה בעוברי עבירה עאכ"ו שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה וכעושי מצוה ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה שנמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ומנין אפי' הן מאה ת"ל עדים: א"ר יוסי בד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בזמן שהתרו בהן אבל לא התרו בהן לא מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש:

ד גמ' היכי אמרינן להו אמר רבא הכי אמרינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו או אמרי לאסהודי אתינן נמצא א' מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ואי אמרו למיחזי אתינן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש: איתמר א"ר יהודה אמר שמואל הלבה בר' יוסי ורב נחמן אמר הלכה כרבי. והלכה כרבי דקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני כדאיתא בכתובות (דף יג.) וא"ת לשמואל דפסיק הלכה כרבי יוסי וקרוביו או פסולין פוסלין בראיה בעלמא אפילו לא כוונו להעיד היאך תמצא קדושין וגיטין כשירין שנעשין בפומבי וגם אליבא דרבי אם כוונו להעיד הלכך נראה לפרש דלפי המסקנא דאמר רבא במקיימי דבר דיבר הכתוב אין קרובין ופסולין מבטלין העדות אא"כ באו והעידו בב"ד עם האחרים דלא מיקרי עדות אלא אותן שבאין לקיים הדבר בפני ב"ד והאי דקאמר מה יעשו ב' אחין שראו וכו' כי כל הרואה דבר ערוה מחויב להעיד לקיים מה שנאמר (דברים יג) ובערת הרע מקרבך ובאין בערבוביא זה אחר זה בפני ב"ד ואין האחד יודע שכבר העיד אחיו הלכך שיילינן ליה ואם יאמר שבשעת מעשה לא כוון להעיד העדות קיים. כתב רב אלפס ז"ל בתשובה דשנים החתומים על השטר ונמצא אחד מהן קרוב והשני רחוק וזכור העדות ושניהם באו להעיד אלא שלא היה יודע בקורבתו והכשיר עדותו של שני וחייבו שבועה על פיו ובלבד שלא יהא רגיל בו שאפשר הוא שלא ידע בקורבתו ונאמן הוא לומר שלא ידע בקורבתו כשם שנאמן לומר למיחזי אתינא. והביא הרמב"ן ז"ל ראיה לדבריו מהא דתניא בתוספתא רבי אומר אף בדיני ממונות והוא לא ידע שיש

להם קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר עדים וה"פ בדיני נפשות כשר כשלא התרו בהו דלמיחזי אתו ואף בדיני ממונות שאין בהן התראה אם לא ידע העד הב' שיש למלוה וללוה כאן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר עדים וגמרי' מינה דמה שאנו פוסלין בנמצא א' מהן קרוב או פסול היינו טעמא דנטפלו לפסולין הלכך אם היו שוגגין ולא נצטרפו לדעת הכשרים בהכשרן ונחלקת מהן עדותן וכי היכי דתלינן בדעת הפסולין אי אמרי למיחזי אתינא או לאסהודי ה"נ תלינן בדעת הכשירין אם לא הכירו בפסולין ולא מסתבר לי כלל דכיון שהעיד הפסול בב"ד נתבטלה גם עדות הכשירין ואין תלוי במה שלא הכיר הכשר בקורבתו כי לא נמצא זה בהש"ס דאי איתא שתלוי בהכרת העדים הוה ליה להש"ס למימר דשיילינן להו לכשירין אם הכירו בפסולתן של אלו וה"פ דתוספתא והוא לא ידע המלוה שיש לו או ללוה שם קרוב או פסול כי לא הזמינם לעדים אלא הם מעצמן באו לראות תתקיים העדות בשאר עדים וכן משמע מתוך לשון הלכות גדולות שכתוב בהן קאמרי רבנן דשטר דחתימי עליה סהדי ואשתכח חד מינייהו קרוב או פסול נהי דממונא לא מפקינן מיניה אבל שבועה משבעינן ליה אפומא דהאי עד כשר והא דלא מיפסל עד כשר בצירופו של עד פסול דאמרינן רווחא שבק למאן דקשיש מיניה ואתא פסול וחתם ומשמע דדוקא לא נפסל הכשר במה שנמצא חתום עם פסול אבל אם העידו ביחד נתבטלה גם עדות הכשר. ויראה שאם הזמין המלוה עדים כשירים ועמדו שמה קרובים או פסולים אפי' אם כוונו להעיד ובאו והעידו בב"ד לא נתבטלה עדות הכשירין דכיון שיחד את עדיו לאו כל כמיניהו להפסיד לזה ממונו דהא דקאמר הש"ס דשיילי' להו אי למיחזי אתו אי לאסהודי אתו היינו דבר הנעשה בפני רוב עם בלא הזמנת עדים ובאים כולם להעיד אבל המזמין את עדיו והוציא את כל אחרים מכלל העדות לאו כל כמיניהו לבטל העדות וכן כשאדם צריך לעדות ומצוה לאחרים להחרים כל מי שיודע לו עדות שיבוא ויעיד ובאו בערבוביא והעידו כשירין ופסולין ראיתי רבותי דנין שלא נתבטלה עדות הכשירין שלא היתה כוונתו אלא בראוין להעיד וחזינן לגאון דקאמר ה"מ בעדות בעל פה אבל בשטר שיש בו שלשה עדים ושנים מהן קרובין זה לזה אם לא נודע בעדות ברורה שישבו שלשתן להעיד וכתבו עדותן זה בפני זה דדמו כמאן דאמר לאסהודי אתינן לא מבטלינן לשטרא מספק אלא תתקיים העדות בשאר דאמרינן דלמא חד שבק רווחא למאן דקשיש מיניה ובא זה קרוב וחתם שם שלא מדעת חבירו: ירושלמי כתב נכסיו לשני בני אדם והעדים כשירין לזה ופסולין לזה רבי יוחנן אמר פסול ור"ל אמר כשר א"ר אלעזר מתני' נמי מסייע לר' יוחנן מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ומנין

דאפי' הן מאה ת"ל עדים והיכא דליכא בשטרא אלא תרי וחד מינייהו קרוב או פסול אי נמי קרובים להדדי אפי' מסרה ניהליה באפי סהדי אחריני דכשירין לא מהני מידי דה"ל כמזויף מתוכו כדגרסינן בפרק דיני ממונות (דף כח:) בענין ההוא מתנתא דהוו חתימי עליה תרי גיסי וא"ל רב יוסף זיל אייתי סהדי דמסרי' ניהלך באנפייהו וא"ל אביי והא מודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול א"ל זיל לא שבקו לי דאוקמא בידך:

הלכה יב

א מתני' היו שנים רואין אותו מחלון זה וב' רואין אותו מחלון זה וא' מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ואם לאו הרי אלו שתי עדיות לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה:

ב גמ' א"ר יהודה עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות שנאמר לא יומת ע"פ עד אחד מאי עד אחד אילימא עד אחד ממש מרישא שמעינן מינה על פי שנים עדים אלא מאי עד אחד אחד אחד ודיני נפשות הוא דלא הא בדיני ממונות כשירה: שלא תהא סנהדרין שומעת מפי המתורגמן. הנהו לועזי דאתו לקמיה דרבא אוקי רבא תורגמן ביניהן והיכי עביד הכי והתנן שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן רבא מידע הוה ידע מאי דקאמרי אהדורי מיהדר הוא דלא הוה ידע:

הלכה יג

אילעי וטוביה קריביה דערבא הוו סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחוקים נינהו א"ל רב הונא בריה דרב יהושע אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל. פרש"י דעדי הלוואה הוו ודמיא להא דירושלמי כתב נכסיו לשני בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולין לזה הכא נמי כיון דאי ליתיה ללוה אזיל בתר ערבא א"כ נכתב השטר על הלוה ועל הערב וכיון דפסולין לערב פסולין אף ללוה. והראב"ד כתב שטענותיהן על עיסקי פירעון כגון שאמר לוה למלוה פרעתיך ובטענה זו נפטר הערב והביא עדים שלא פרעו ונמצא הערב מתחייב וא"ת ונהימניה לגבי לוה שלא פרע ולא ניהמניה לגבי ערב דפלגי' דבורא מידי דהוה אההיא דפ"ק דסנהדרין (דף ט:) פלוני רבעו לרצונו הוא ואחר מצטרפין להורגו דפלגינן דבורא דאדם קרוב אצל עצמו ואינו משים עצמו רשע וכן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) בר בניתוס אסהידו ביה תרי סהדי חד אמר אוזיף ברביתא וחד אמר לדידי אוזיף ברביתא ופסליה רבא לבר בניתוס משום דאדם קרוב אצל עצמו ומהמנינן ליה דאוזיף ברביתא ולא לדידיה. וכן ביבמות (דף כה:) עד שבא ואמר הרגתי לבעלה של אשה זו שמשיאין אותה דמהימנינן ליה שנהרג ולא שהוא הרגו הכא נמי לפלוג דבורא ולהימניה לגבי לוה ולא לחיובי ערב. ויש מתרצין דלא דמי התם הני סהדי לאיחיובי

גברא או למיפסליה קאתו הלכך בעיקר העדות שהם אומרים שרבע או שלוה ברבית נאמנים ובמה שאמר לדידי מילי אחריני נינהו ולא מקבלינא מיניה אבל להאמינם לחייב הלוה ולא הערב אי אפשר כיון שיש שטר שהוא הערב. והראב"ד ז"ל כתב בתשובותיו שכל עדות שבטלה מקצתה מחמת פסול קורבה בטלה כולה ולא פלגינן דבורא. דהא לא פליג בהו רחמנא דאמר מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותם בטילה אף שלשה אלמא לא פלגינן עדותם והא דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין משים עצמו רשע היינו דוקא כשמעיד על עצמו שאין זה עדות כלל אלא כמי שאינו דמי שאין אדם נקרא לעצמו עד פסול כדי שנאמר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ודמיא להא דאמר לעיל כמקיימי דבר הכתוב מדבר דכי היכי דכשנמצא אחד מן העדים קרוב או פסול עדותן בטילה הכי נמי כשנמצא לאחד מהן קרוב או פסול שהרי מקצת עדותן בטילה מחמת קורבה. וכי היכי שאין ההורג פוסל את שאר העדים מפני שאין אני קורא בו עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הכי נמי כשהוא מעיד על עצמו ועל אחר בכלל אין אני קורא בו עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה לפי שאין עליו שם עד כלל ומוכח כדבריו בפ"ק דסנהדרין (דף י.) דקאמר פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להורגו אבל לא להורגה פשיטא סד"א אדם קרוב אצל עצמו אמרינן אצל אשתו לא אמרינן קמ"ל. פי' ס"ד אין אדם קרוב כל כך אצל אשתו שלא תהא עדותו שהוא מעיד עליה עדות פסולה ולבטל כל העדות מפני שבטלה מקצתה בטלה כולה קמ"ל דאשתו כגופו ואין זה עדות כלל הלכך פלגינן דבורא כדפלגינן בגופו והכי נמי אמר התם גבי פלוני רבע שורי אדם קרוב אצל עצמו אמרינן אצל ממונו לא אמרינן פירוש ואף האדם פטור לפי שהוא עדות שבטלה מקצתה ולפי זה ניחא ההוא דירושלמי כתב כל נכסיו לשני בני אדם והעדים קרובים לזה ורחוקים לזה רבי יוחנן אמר פסול וסייעיה ר' אלעזר ממתני' נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה דכי היכי דהתם עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הכי נמי הכא. ופסק רב אלפס הלכתא כר' יוחנן ולא פלגינן דבורא ובירושלמי גרס במסכת גיטין כתב כל נכסיו לעבדו איתמר היא גיטו היא מתנתו מה איתעביד לה. כגט הוא וערעורו בטל או כמתנתו הוא וערעורו קיים. פירוש דקי"ל הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין וגם קנה כל הנכסים והיינו דקאמר היא גיטו היא מתנתו מה איתעביד לה כגט הוא וערעורו בטל פירוש אע"ג שכלול בשטר עצמו ונכסים לענין עצמו חשבינן ליה כגט והערעור שמערערין על הגט בטל כמו גט אשה דתנן (גיטין דף כג:) האשה עצמה מביאה גיטה או דלמא כי היכי דאנכסים לא מהימן דבעי קיום אעצמו נמי לא מהימן והיינו כפלוגתא דאביי ורבא דפ"ק דגיטין בגמ' דידן (דף ח:) דגרסי' התם ת"ר עבד שהביא

גיטו וכתוב בו עצמך ונכסי קנוין לך עצמו קנה נכסים לא קנה. עצמו קנה מידי דהוה אגט אשה דתנן האשה עצמה מביאה גיטה נכסים לא קנה דצריך לקיומה כשאר שטרות דעלמא. איבעיא להו כל נכסי קנוין לך מהו אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו ולא פלגינן דיבורא ורבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה ופלגינן דבורא וקאמר עלה בירושלמי אתיא כהדא כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו העדים כשירין לזה ופסולין לזה א"ר אילעי בשם רבי יוסי איתפלגון רבי יוחנן ור"ל ר"י אמר מאחר שפסולים לזה פסולים לזה ר"ל אמר פסולין לזה וכשרים לזה א"ר אלעזר מתני' מסייע לרבי יוחנן וכו' ר' יעקב בר אחא אמר איתפלגון חבריא חד אמר יאות אמר רבי אלעזר וחד אמר לא יאות אמר ר"א. מאן דאמר יאות אמר ר"א נעשה כעדות אחת באיש אחד ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומ"ד לא יאות אמר ר"א נעשה כשתי עדים כשרים לזה ופסולין לזה. ופסק ר"ח ז"ל דהלכה כר' יוחנן דאע"ג דאיכא למ"ד לאו יאות אמר ר"א מיהו קי"ל לגבי דר"ל כר"י והא דתנן (פיאה פ"ג מ"ח) הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין דמשמע שקנה גם הנכסים היינו בשטר מקוים. ורבינו אפרים פסק כר"ל וכן נמצא בתשובה לרב האי גאון ז"ל בשטר צואה שאחד מן העדים קרוב לאחד מן היורשין והשיב ידוע הוא דראובן לגבי קרוב דיליה כמאן דליתיה דמי ואין לקרוב ההוא אלא עד אחד אבל הרחוקים מן ראובן יש להם שני עדים ראובן והאחר שעמו ומן העיקר הזה הוה ההיא דאמר רבא פלוני בא על אשתו הוא ואחר מצטרפין להורגו ולא להורגה ואמר דבתרי גופי דברי הכל פלגינן דבורא וכן משמע בגמ' דידן דקי"ל כרבא דאמר עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגינן דבורא היינו כר"ל לפי הירושלמי דמדמי להו אהדדי. ורבי' יואל הלוי ז"ל פסק הלכה כרבי יוחנן וכתב דרבא לית ליה ההוא דירושלמי דמדמי להו אהדדי ומודה לרבי יוחנן בכותב נכסיו לשני בני אדם דמאחר שפסולין לזה פסולין לזה וטעמא משום דאתי לאיחלופי בשטרות דעלמא שלא יאמרו קרוב כשר להעיד אבל בגט שחרור לא חיישינן לאיחלופי הואיל וצריך לומר בפני נכתב ובפ"נ וכה"ג אמר בריש גיטין ובפ"ב דגיטין:

הלכה טו

אמר שמואל במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים ולא בעינן שיראו כמכחול בשפופרת: הדרן עלך כיצד העדים

פרק ג

הלכה א

אלו הן הלוקין וכו' הנוטל האם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בהן קום עשה אין לוקין עליו: תני תנא קמיה דר' יוחנן כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב אמר ליה רבי יוחנן מאי קאמרת אם קיים פטור לא קיים חייב אי בטל חייב לא בטל פטור תני קיימו ולא קיימו כלומר אע"פ שלא בטלו לעשה כיון שלא קיימו לוקה על לא תעשה ורש"י גורס תני בטלו ולא בטלו וכל הסוגיא מפורשת ומתישבת לפי גירסתו והיא עיקר:

הלכה ב

מתני' הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו והשורט שריטה אחת על המת חייב שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת האי דלא תנא נמי בהדיה קרח חמש קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת משום דלא מיתני ליה קרח קרחה אחת על חמשה מתים משום דבשריטה מרבי ליה מלנפש ובקרחה ליכא ריבויא. וחייב על הראש שתים אחת מכאן ואחת מכאן ועל הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה פי' ר"ח מקום חבור הלחי לצדעים הוי פיאה וכן מצד אחר ושני גבולי השפה אחת מימין השפה ואחת משמאלו ושבולת הזקן מתחת הרי חמש ורש"י פירש מקום חבור הסנטר לעצם ואחת מימין הסנטר ואחת בשמאל שבולת זקן באמצע הרי שלש וחיבור הצדעין מכאן ומכאן הרי חמש וי"מ שעצם הלחי המחובר לצדעין הוא רחב ויש לו שתי פיאות הרי ד' פיאות במקום חבורן ואחת בשבולת הזקן ובפ"י (מ"ט) דנגעים תנן איזהו הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת וירא שמים יצא ידי כולם ולא יעביר תער על כל זקנו ולא כאותן המניחין חוט בכל שהוא על הפיאות כי לפעמים אינו מכוון כנגד הפיאות: רבי אליעזר אומר אם נטלן כולן כאחת אין חייב אלא אחת ואינו חייב עד שיטלנו בתער. אפיאות זקן קאי אבל אפיאות ראש לא בעינן תער וכן משמע בגמרא דקאמר ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ופדחתו ולא פירש בו גילוח של השחתה כמו בזקן אלא בהשואה כל דהו משמע דחייב וכן מוכח בנזיר פ' ג' מינין (נזיר דף מא.) גבי גילוח מצורע דכתיב וגילח את כל שערו למה לי למכתב ראשו ומפרש דאתי עשה דגילוח מצורע ודחי לא תעשה דהקפת הראש זקנו מה ת"ל לומר לך דעשה דמצורע דחי לא תעשה דהשחתת פאת זקן ולגופיה לא

איצטריך דכבר שמעינן מראשו דעשה דוחה לא תעשה אלא לאשמועינן דגילוח מצורע בתער מדאיצטריך קרא למימר דעשה דוחה לא תעשה דאי הוי במספרים יכול לקיים עשה דגילוח מצורע בלא דחיית הלאו כי השחתת הזקן דוקא בתער ומדלא שמעינן לה מראשו אלמא הקפת הראש אפולו במספרים אסור ואפילו אי מצורע מגלח במספרים איכא דחיית לאו והא דתניא בתוספתא גבי פאת הראש ואין חייב עד שיטלנו בתער במספרים כעין תער קאמר: רבי אלעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטני חייב. ת"ר לא יקרחו קרחה בראשם יכול אפילו קרח ד' וה' קרחות לא יהא חייב אלא אחת ת"ל קרחה לחייב על כל אחת ואחת בראשם מה ת"ל לפי שנאמר לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות כל הראש ת"ל בראשם לרבות כל הראש אין לי אלא כהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות ישראל מנין נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה להלן חייב על הראש כבין העינים וחייב על כל קרחה וקרחה אף כאן וכו' ומה כאן על מת אף להלן על מת: וכמה שיעור קרחה רב הונא אמר כדי שיראה מראשו רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כגריס כתנאי כמה שיעור קרחה כגריס אחרים אומרים כדי שיראה מראשו אמר רב יהודה בר חביבא פליגי בה תלתא תנאי חד אמר כגריס וחד אמר כדי שיראה מראשו וחד אמר שתי שערות: תניא הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתים וכן לקרחה שתים וכן הלכה ורב אלפס ז"ל לא הביא אלא דברי רב הונא ורבי יוחנן ונראה שפוסק הלכה כרבי יוחנן שהיה גדול מרב הונא ועוד שאמר דבריו משום תנא מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אזלינן לחומרא וגם סמכינן אסתם ברייתא שלא הוזכר בה מחלוקת: תניא הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתים רבי אליעזר אומר אחת ומודים חכמים לר"א במלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה: המקיף פאת ראשו. ת"ר ראשו סוף ראשו. ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ופדחתו: תני תנא קמיה דרב חסדא אחד המקיף ואחד הניקף לוקה ואוקמה (רב חסדא) [רב אשי] במסייע דה"ל כעושה מעשה ותניא בתוספתא (פ"ג) אחד המשחית ואחד הנשחת לוקה ומאן דמקיף לכוליה רישיה חייב דקיימא לן הקפת כל הראש שמה הקפה ומאן דמקיף ליה לקטן חייב דגרסינן בנזיר (דף נז:) איתמר המקיף את הקטן רב הונא אמר חייב (רב אדא בר אהבה אמר פטור) אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא בנך דידך מאן מקיף להו אמר ליה חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה כולהו שני דרב אדא לא אתקיים זרע לרב הונא מחובה והלכה כרב הונא דקיימא לן קידושין (דף לה:) אשה שהקיפה או שהוקפה פטורה דכתיב לא

תקיפו פאת ראשכם וגו' כל שישנו בהשחתת פיאות זקן ישנו בהקפת פיאות ראש והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתת פיאות זקן ליתנהו בהקפת פיאות ראש ותניא נמי (שם דף כט.) כל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד אנשים ואחד נשים חייבין חוץ מבל תקיף ובל תשתית ובל תטמא למתים:

הלכה ד

(נזיר דף נח:) אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה כי קאמר רב בשאר אברים אבל בית השחי ובית הערוה לא ושאר אברים מי שרי והתניא העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים כי תניא ההיא בתער כי קאמר רב במספרים והא רב נמי בתער קאמר מאי תער כעין תער אלמא שאר אברים שרי במספרים בית השחי ובית הערוה אפילו במספרים אסור: ההוא דאתחייב נגדא קמיה דרבי אמי איגלי בית השחי דידיה חזייה ר' אמי דלא הוה מגלח אמר להו שבקיה דין מן חבריא הוא בעא מיניה רב מר' חייא מהו לחוך פירוש לחוך בידו כדי להשיר השיער א"ל אסור בבגדו מאי א"ל מותר איכא דאמרי הכי בעא מיניה בתפלה בבגדו מאי א"ל אסור ולית הלכתא כוותיה: המשחית פאת זקנו ת"ר פאת זקן סוף הזקן ואיזהו סוף הזקן שבולת הזקן:

הלכה ה

השורט שריטה אחת ת"ר ושרט יכול שרט על ביתו שנפלה ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד: אמר שמואל המשרט בכלי חייב מיתיבי שריטה וגדידה אחת היא אלא ששריטה ביד וגדידה בכלי הוא דאמר [כר' יוסי דסבר] שריטה וגדידה אחת היא. תני תנא קמיה דרב נחמן בין ביד בין בכלי על המת חייב לעבודת כוכבים ביד חייב בכלי פטור והא איפכא כתיב ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים אלא אימא בכלי חייב וביד פטור וכן הלכה דמסקנא היא: וחייב על הראש שתים מחוי רב ששת בין פירקי דרישא: וחייב על הזקן שתים מכאן ושתים מכאן מחוי רב ששת בין פירקי דדקנא: ואין חייב עד שיטלם בתער ת"ר ופאת זקנם לא יגלחו יכול גלחו במספרים יהא חייב ת"ל לא תשחית יכול לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער:

הלכה ו

הכותב כתובת קעקע קיעקע ולא כתב כתב ולא קיעקע אין חייב עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר"ש אומר בשם ר' יהודה בר"ש אין חייב עד שיכתוב שם השם שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בבשרכם אני ה' א"ל רב אחא בריה דרבא לרב

אשי (אימא) עד דיכתוב אני ה' ממש א"ל לא כדתני בר קפרא אין חייב עד שיכתוב שם עבודת כוכבים שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בבשרכם אני ה' ולא אחר א"ר מלכיו א"ר אדא בר אהבה אסור לו לאדם ליתן אפר מקלה ע"ג מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע רב ביבי בר אביי קפיד אפילו אריבדא דכוסילתא רב אשי אמר כל מקום שיש שם מכה מכתו מוכחת עליו והלכתא כרב אשי דבתראה הוא:

הלכה ז

א מתני' נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא והוא מטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת. היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח והוא מגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת היה לבוש כלאים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש והוא פושט ולובש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת:

ב גמ' א"ר ביבי א"ר אסי לא פושט ולובש ממש אלא מכנים ומוציא בית יד אונקלי שלו: הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסכת מכות